

Religijsko opredjeljenje kao sadržaj roditeljskog staranja

**XII sedmica
Džamna Duman-Vranić**

Wisconsin v. Yoder (1972)

- ...Ovaj slučaj uključuje porodicu amiške religije. Porodica je zahtijevala da nakon osmog razreda njihova kćer bude izuzeta iz obaveze pohađanja javnih škola, te da bude podučavana u kući. U svome mišljenju Vrhovni sud nadalje ističe: „Tako, državni interes u općem obrazovanju, koliko god ga uzdizali, nije posve slobodan od uravnotežujućeg procesa kad krši temeljna prava i interese kakvi su oni naročito zaštićeni Klauzulom slobodnog pristupa Prvog amandmana i tradicijskog interesa roditelja uz uvažavanje religijskog podizanja svoje djece ...“

„Test nužnog interesa“.

- ,država mora dokazati da je njeno kršenje roditeljske slobode bitno za ispunjenje nužnog interesa, te da je to najmanje ograničavajuće sredstvo ispunjenja tog državnog interesa.

„Test nužnog interesa“ i zamisao dobra.

- Država mora dokazati da je njeno kršenje roditeljske slobode bitno za ispunjenje nužnog interesa, te da je to najmanje ograničavajuće sredstvo ispunjenja tog državnog interesa.
- Zamisao dobra - roditelji imaju interes u uključenju svoje djece u neke ili sve sadržaje koji sačinjavaju njihovu zamisao dobra. Tako roditelji često žele prenijeti na svoju djecu različite religijske, moralne i kulturne odanosti.

Pojam religija

- Religija (lat. *religio*) određena je veza čovjeka s njegovim principom koji je u tradicijama judaizma, kršćanstva i islama, u svim njihovim varijantama, određen kao Bog, Stvoritelj i Upravitelj svega što je u postojanju;
- Religijsko pripadanje pretpostavlja slobodnu volju u odlučivanju, i to slobodnu volju pojedinca

Podučavanje djece ključnim sadržajima objavljene knjige je izričito navedeno u Tori

- *Zato ljubi Jahvu, Boga svoga, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom! Riječi ove što ti ih danas naređujem, neka ti se urežu u srce. Napominji ih svojim sinovima. Govori im o njima kada sjediš u svojoj kući i kada ideš putem; kad lijegaš i kad ustaješ. Priveži ih na svoju ruku za znak, i neka ti budu kao zapis među očima! Ispiši na do vratniku*

Prenijeto je od Ebu Rafi'a, štićenika Božijeg vjesnika

- “Božiji vjesnik - blagoslovi i mir od Boga njemu! – je upitao: 'Ebu Rafi', šta ćeš kada osiromašiš?' Upitao sam: 'Zar ću doći na to?' Rekao je: 'Hoćeš!' Upitao je: 'Šta imaš od imetka?' Odgovorio sam: 'Četrdeset hiljada, a one pripadaju Višnjem Bogu.' Rekao je: 'Ne, nešto daj, a nešto zadrži. I budi dobar svome djetetu.' Upitao sam: 'Zar i oni, Božiji poslani, imaju pravo u nas, kao što ga i mi imamo u njih?' Odgovorio je: 'Da, pravo djeteta u njegovih roditelja je da ga poduči Knjizi.' Osman, Abdurrahmanov sin, je rekao [u drugoj predaji]: 'Knjizi Višnjeg Boga, streličarstvu i plivanju.' A Jezid [drugi prenositelj iste predaje] je dodao: '...i da mu ostavi lijepo naslijeđe *icama kuće svoje i na vratima svojim!*'

Zaključak

- Feministička kritika stvarnost priznaje jednim dijelom
- Prebacivaje odgovornosti na druge
- Zajedničko roditeljsko staranje nudi izvore za podijeljeno roditeljstvo i odgovornosti
- Transformacija muških i ženskih vrijednosti
- Nada u pravcu restrukturiranja rodni uloga
- Tranzicija - od ovisnosti ka odnosu zasnovanom na reciprocitetu i dobrovoljnosti
- Obećavajuće sredstvo ka željenim promjenama

Pitanja:

Ako roditelji ne mogu donijeti odluku umjesto svoje djece o njihovom religijskom pripadanju, kolika i kakva su njihova prava u određivanju religijskog okvira u kojem će njihova djeca biti odgajana i obrazovana?

Da li u odgoju i obrazovanju djece u određenoj religijskoj tradiciji jedan od roditelja, otac ili mati, ili oboje od njih donosi odgovarajuću odluku?

Član 14. Konvencije o pravima djeteta:

- Države članice će uvažavati pravo djeteta na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti. Države članice će uvažavati prava i dužnosti roditelja, a kada je potrebno staratelja, da osiguraju usmjerenje djeteta u ostvarivanju njegovog ili njenog prava na način u skladu sa uključenim sposobnostima djeteta

Član 2. Protokola br. 1. EKLJP

- Niko ne može biti lišen prava na obrazovanje. U vršenju svih svojih funkcija u oblasti obrazovanja i nastave država poštuje pravo roditelja da osiguraju takvo obrazovanje i nastavu koji su u skladu sa njihovim vlastitim vjerskim i filozofskim uvjerenjima.

ČLAN 9. EKLJP

- Sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti
- 1. Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjere: ovo pravo uključuje slobodu da promjeni vjeru ili uvjerenje i slobodu, sam ili zajedno sa drugima i javno ili privatno, da manifestira svoju vjeru ili uvjerenje, obredom, propovijedanjem i vršenjem vjerskih dužnosti i rituala.
- 2. Sloboda manifestiranja svoje vjere ili svojih uvjerenja će podlijegati samo onim ograničenjima predviđenim zakonom i koja su neophodna u demokratskom društvu u interesu javne sigurnosti, zaštite javnog poretka, zdravlja ili morala ili zaštite prava i sloboda drugih.

Ograničenje prava prema članu 9.

- Da bi zahtjev bio uspješno artikuliran roditelji bi trebali dokazati da (a) sporno pitanje religije ili vjerovanja, tiče se člana 9.; (b) postoji manifestacija tog vjerovanja; (c) postojalo je uplitanje u manifestaciju tog vjerovanja; i (d) uplitanje ne odgovara zakonitom cilju prema članu 9. stav. 2. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Razmatranja

- U preovlađujućoj teoriji i praksi prethodnih razdoblja središnju važnost ima pravo roditelja, što se u novijem dobu mijenja prema naglašavanju i snaženju prava djeteta na neovisno djelovanje u vezi s religijskim pravima
- Kako djeca koja još uvijek nisu sposobna mogu uživati religijsko pravo i to kako religijska prava djece mogu biti usklađena sa pravima roditelja na manifestiranje svoje religije u odgoju i obrazovanju svoje djece.

Stav 2. člana 14. Konvencije o pravima djeteta

- Prema ovom stavu zahtijevano je od država da poštuju pravo roditelja na usmjeravanje djeteta u ostvarivanju njenog ili njegovog prava koje je u skladu s razvijajućom sposobnošću djeteta. Takvo fokusiranje na razvijajuću sposobnost djeteta daje ključ za razumijevanje religijskih prava djece.

Razvijajuće sposobnosti djeteta – princip dinamičnog samoodređenja

- U tom pristupu priznata je sposobnost djeteta da razvije svoj identitet. Tako, krajnji cilj za dijete je da dostigne sposobnost formiranja svog vjerovanja. A to, **prema članu 9. Evropske Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, uključuje pravo djeteta na slobodu misli, savjesti i vjerovanja, iz čega slijedi i njegovo pravo na slobodno usvajanje religije ili vjerovanja što uključuje i pravo na promjenu religije ili vjerovanja.**

-
- **Prihvatanje želja nezrelog djeteta u odlučivanju može znatno umanjiti njegove sposobnosti razvoja vjerovanja u budućnosti. Slično tome, priznanje da djeca razvijaju svoja shvatanja svog religijskog identiteta ne zahtijeva od njihovih roditelja da ih odgajaju i obrazuju u neutralnom okruženju s jednakim pristupom različitim religijskim izborima.**
 - **Onemogućenje djetetu da primi religijski odgoj i obrazovanje može ga omesti u sposobnosti da tu religiju izabere u budućnosti.**

-
- **Priznanje razvijajućih prava djeteta na mišljenje, savjest i vjerovanje, kao preče od religijskog identiteta roditelja trebao bi biti važan faktor u sudskom odlučivanju u vezi sa prebivalištem djeteta te odgoja i obrazovanja. Prava djeteta također mogu igrati važnu ulogu u razmatranju dokle je državi dopušteno da ograničava religijska prava roditelja da bi zaštitila interes djece.**
 - **Prava djece mogu biti moćno sredstvo dovođenja u pitanje sadašnjeg pravnog fokusiranja na slobodu roditelja, dopuštajući priznanje razvijajućih sposobnosti djece da formiraju svoja vjerovanja**

Zaključak

- Kada su nametnuta ograničenja roditeljskih prava, roditelji imaju mogućnost da ta ograničenja dovedu u pitanje i to preko pozivanja na član 9. Evropske Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ta sloboda je podržana i specifičnim pravima kao što je pravo da dijete ne bude uključeno u religijsko obrazovanje i klanjanje, što dodatno jača roditeljsko nadziranje religijskog odgoja i obrazovanja.
- Religijski odgoj i obrazovanje djece je, u skladu sa zakonskim rješenjima, usmjereno prema roditelju.

Zaključak

- U kontekstu religije roditeljska prava služe širim interesima, uključujući interese roditelja u ispunjavanju svojih religijskih obaveza i interesa religijskih zajednica u prijenosu njihovih vjerovanja s jednog do drugog naraštaja. Ti interesi znače da je, dok je dijete još u ranome dobu, možda najbolje odrediti roditeljsku odgovornost za religijski odgoj i obrazovanje kao pravo u čijem središtu su roditelji

Zaključak

- Takav pristup također se može podržati činjenicom da država nema načina davanja prednosti jednom obliku religijskog odgoja i obrazovanja u odnosu na drugi sve dok ne postoji opasnost stvarne štete za dijete. Takav pristup s roditeljima u središtu, daje djeci okvir u kojem mogu doći do shvatanja i razvoja svojih vjerovanja. Kako djeca razvijaju svoja vjerovanja, pristup s roditeljima u središtu postaje neprikladan. Kako djeca razvijaju svoj religijski identitet, tako razvijaju i sposobnost da uživaju svoje pravo na život u skladu sa svojom slobodom mišljenja, savjesti i vjerovanja.